tOCSIN
teacher support confronting social inequalities

ICELAND LIECHTENSTEIN NORWAY
eea grants

Σχολεία και εκπαιδευτικοί μπροστά στην πρόκληση της κοινωνικο-οικονομικής κρίσης: ζητήματα, πρακτικές και προοπτικές

Ερευνητική ομάδα Π.Δ.Μ:
Σοφία Αυγητίδου, Ελένη Κομίνια, Σόνια Λυκομήτρου και Βασιλική Αλεξίου

Ημερίδα: Υποστήριξη Εκπαιδευτικών στην Αντιμετώπιση Κοινωνικών Ανισοτήτων

• Η έρευνα που οδήγησε στα αποτελέσματα που παρουσιάζονται έχει λάβει χρηματοδότηση από τον ΕΟΧ Μηχανισμός 2009-2014 – (Project Contract n° 3708)

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

ICELAND LIECHTENSTEIN NORWAY eea grants

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Δομή παρουσίασης

- *Σύντομο θεωρητικό πλαίσιο – πλαισίωση της έρευνας*
- *Μεθοδολογία*
- *Αποτελέσματα*:

Α) Νοηματοδότηση επιπτώσεων της κρίσης

Σε ΠΑΙΔΙΑ, ΓΟΝΕΙΣ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ, ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ

Β) Συσχέτιση νοηματοδότησης σε κάθε άξονα με ανάλογες στρατηγικές

- *Συμπεράσματα*

Ορισμός της κρίσης; Πλαισίωση της έρευνας

- Κοινωνικο-οικονομική κρίση και καθημερινή διαβίωση: ανεργία, μειώσεις εισοδημάτων, υψηλή φορολογία…
- Μεταβίβαση ισχύος – κοινωνικές ανισότητες
- Κοινωνικο-οικονομική κρίση και εκπαίδευση: μειώσεις χρηματοδότησης σχολείων, μισθών, συγχωνεύσεις σχολείων…
- Η κρίση δεν είναι μια δεδομένη κατάσταση που τα άτομα υπόκεινται στις επιπτώσεις της– τα άτομα δρώντα πρόσωπα στην νοηματοδότηση και ανάληψη δράσης/αντίστασης στο πλαίσιο της

Θεωρητική πλαισίωση – συμβολή της έρευνας

- σε ποσοτική αποτύπωση δεικτών που συνδέονται με την κρίση (φτώχεια, μειώσεις εισοδήματος, απολύσεις, συγχωνεύσεις σχολείων…) (Douglass, 2010, Greek National Committee for UNICEF, 2015; OECD, 2013, ΚΑΝΕΠ-ΓΣΣΕ, 2016)
- Έρευνες που περιγράφουν τις επιπτώσεις της κρίσης και των κοινωνικών ανισοτήτων που δημιουργούνται σε παιδιά, σε γονείς, σε εκπαιδευτικούς (Horgan, 2009· Sutton et. al., 2007 , Crowley & Vulliamy, 2007· Ντολιοπούλου, 2015·Pugh, 2010·Sylva, 2014 Griggs & Walker, 2008·Ridge, 2009·Ζαρώτης, 2012·Σκλάβος, 2014· Shafiq, 2010**)**
- Έρευνες που δείχνουν τρόπους αντιμετώπισης της κρίσης στην εκπαίδευση (Horgan, 2009· Suttonet al., 2007, Dowdell, McElfresh, Sikula, 2008, Crowley & Vulliamy, 2007, Ντολιοπούλου, 2015·Karkkainen, 2010, Brooks & Gunn, 1997)
- ΕΛΛΙΠΕΙΣ ΕΡΕΥΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΠΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

Ερευνητικά ερωτήματα

- Πώς οι διευθυντές και οι προϊσταμένες νοηματοδοτούν τα ζητήματα που αντιμετωπίζουν (παιδιά, γονείς, εκπαιδευτικοί και σχολεία) την εποχή της κρίσης και πώς τα συνδέουν με αυτήν;
- Τι στρατηγικές επιλέγουν για την αντιμετώπισή τους; Ποιος είναι ο προσανατολισμός των στρατηγικών έτσι όπως γίνεται φανερός από τις επιδιώξεις τους;
- Πώς οι ερμηνείες και οι παραδοχές τους για τα αίτια των επιπτώσεων της κρίσης επηρεάζουν το ρόλο που αναλαμβάνουν τα σχολεία και τις στρατηγικές που υιοθετούν στο συγκεκριμένο συγκείμενο;

Μεθοδολογία

- 50 συνεντεύξεις από διευθυντές δημοτικών σχολείων (34) και προϊσταμένες νηπιαγωγείων (16) σε 3 νομούς (Αττική, Θεσσαλονίκη, Βόλος)
- Επιλογή με 3 συμπληρωματικούς τρόπους:
- Μέσα από την ανάλυση των ερωτηματολογίων που συμπλήρωσαν τα σχολεία (εντοπισμός σημαντικών ζητημάτων αλλά και στρατηγικών επίλυσης)
- Μέσα από την γνώση της δράσης τους
- Μέσα από την πρόταση στελεχών εκπαίδευσης
- (κέντρο, δυτικά και ανατολικά, υποβαθμισμένες περιοχές, μετανάστες, ρομά)

Ημι-δομημένη συνέντευξη

- ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ (παιδιά, γονείς, εκπαιδευτικούς, σχολείο) – ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ
- ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ - (επιδιώξεις, πρωτοβουλίες, δράσεις και πρακτικές, αποτελεσματικότητα)
- ΕΙΔΟΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ
- ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ

- Ανάλυση περιεχομένου και συνεχή συγκριτική ανάλυση

ΝΟΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ: ΈΜΦΑΣΗ ΣΤΑ ΔΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

- *Οικονομικές δυσκολίες, ανεργία, έλλειψη κοινωνικής ασφάλισης, μονογονεϊκές οικογένειες*

- *«Εντοπίστηκαν διάφορες δυσκολίες κυρίως μαθησιακού και συμπεριφορικού τύπου στους μαθητές και* ***ψάχνοντας συστημικά, ανιχνεύοντας το πλαίσιο το οικογενειακό,*** ***εντοπίστηκαν πάρα πολλά προβλήματα και φτώχειας και παραμέλησης κτλ…Αν δεν ερμηνεύσουμε την όλη πλαισίωση, την οικογενειακή, θα οδηγηθούμε σε λαθεμένα συμπεράσματα****… ανιχνεύοντας το ιστορικό τους, διαπιστώνονται πολλά προβλήματα και* ***φτώχειας στην οικογένεια, μονογονεϊκές οικογένειες*** *κτλ. κτλ.»*

Στόχος

- ***… προσπαθούσαμε να βρούμε τρόπους να τους βοηθήσουμε.*** *Μπορεί παλιότερα να αντιμετωπίζαμε τέτοια θέματα αλλά ήταν μεμονωμένα τώρα είναι πολύ περισσότερα και* ***ψάχνουμε να βρούμε τρόπο να καταλαβαίνουμε ποιο παιδί****, ποια* ***οικογένεια έχει πρόβλημα****, να είμαστε πολύ* ***κοντά στις οικογένειες να μιλάμε όσον το δυνατόν περισσότερο με τους γονείς*** *για να ξέρουμε τι γίνεται. Να βλέπουμε που υπάρχει θέμα και με προσοχή και με μία ιδιαίτερη* ***επικοινωνία μαζί τους*** *να* ***προσπαθούμε να τους βοηθήσουμε****.* *…..****Εχουμε από τον Δήμο*** *σχεδόν* ***για τα μισά παιδιά*** *του σχολείου τους δίνουμε ένα* ***σάντουιτς ή μία τυρόπιτα*** *στο διάλειμμα. Από αλλού πάλι είχαμε* ***για τον μισό χρόνο περίπου κουλούρια και χυμό για όλα τα παιδιά του σχολείου..»***

Στρατηγικές: αλληλέγγυος, κοινωνικός και διεκδικητικός ρόλος

- ***… πριν δύο χρόνια στείλαμε στους γονείς ένα ενημερωτικό ότι θα κάνουμε μία τράπεζα τροφίμων στο σχολείο, ανταποκρίθηκαν πάρα πολύ, πήραμε και κάποιες δωρεές από κάποια σούπερ μάρκετ …*** *και επιταγές …* ***και είχαμε ένα πολύ μεγάλο στοκ τροφίμων τα οποία δίναμε στους γονείς.***

- *«**έχουμε τις κεραίες ανοιχτές** και όταν έρχεται μια κυρία και λέει,* ***ότι θέλω κάποια δουλειά****, ό,τι ακούσετε…,* ***εγώ κρατώ, έχω στοιχεία*** *…* ***κάνουμε ό,τι μπορούμε σε αυτό το ζήτημα****»*

- *«Υπάρχει **μεγάλη οικονομική προδιαπραγμάτευση** και* ***έχω δηλώσει σαφώς φορείς, ιδρύματα που μπορούν να προσφέρουν θεάματα και δράσεις*** *ότι οπωσδήποτε* ***θα δεχθούν έναν αριθμό μαθητών, οικονομικά ασθενέστερο. 10%, 15%; Έχω αποκλείσει δηλ. επιλογές γιατί κάποιοι θεωρούν*** *ότι μπορούν σε αυτά τα χρόνια της κρίσης και της οικονομικής ένδειας, ότι μπορούν να είναι άκαμπτοι.* ***Θα παρακολουθήσουμε άλλο θέατρο, απλό είναι.***

ΝΟΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ: ΤΑ ΔΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΙΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ

- *… λόγω του ότι έχουν αυτά τα προβλήματα και πρέπει να ψάξουν για δουλειά έχουν διάφορα τέτοια, δεν ασχολούνται με τα παιδιά τους.*

- *«Δεν είναι μόνο τα παιδιά που οι γονείς έχουν **οικονομικά προβλήματα** και έχουν **επίπτωση στη σχολική τους επίδοση** και την παρακολούθηση. Είναι και στα παιδιά που **οι γονείς κάνουν αγώνα να βρουν το μεροκάματο, λείπουν από το σπίτι όλη την ημέρα και δεν έχουν έναν άνθρωπο να τα καθοδηγήσει.** … **Αργούν να ρθουν** στο σχολείο **γιατί δεν ξυπνήσανε νωρίς**… **Παιδιά που έχουμε στην ενισχυτική διδασκαλία**, και στην προσέγγιση που κάνουμε, γιατί τα παιδιά **δεν πάνε καλά** και **μιλήσαμε με γονείς και κάνουμε υποδείξεις** ας πούμε, τους πιέσαμε τους γονείς βγήκε αυτό. **Εμείς όλη τη μέρα τρέχουμε στη λαϊκή να βρούμε ένα μεροκάματο. Τώρα τι μου λες;** φυσικά θα του πεις, το παιδί έχει προτεραιότητα, είναι ο αγώνας επιβίωσης»*

- ***Όπως είπα και πριν η οικονομική κρίση είναι συστημική κρίση. Όταν υπάρχουν… υπάρχει ψυχοσυναισθηματική αναστάτωση μέσα στην οικογένεια, έτσι; Μεταβάλλεται η συμπεριφορά των γονέων, μεταβάλλεται η σχολική επίδοση, μεταβάλλονται… επηρεάζονται οι σχέσεις των μελών της οικογένειας** δεν υπάρχει περίπτωση να μην γίνουν όλες αυτές οι μεταβολές, δυστυχώς.*

Στόχοι και στρατηγικές: **ψυχολογική και παιδαγωγική στήριξη της οικογένειας, δημιουργία μιας κοινότητας φροντίδας**

- Ψυχολογική υποστήριξη οικογένειας – συνεργασία με φορείς - δημιουργία κουλτούρας με βασική αξία το ενδιαφέρον και τη φροντίδα

- Αξιοποίηση πόρων από την τοπική κοινότητα, ενεργοποίηση κοινωνικών λειτουργών και ψυχολόγων εντός σχολείου, συνεργασία με φορείς και οργανώσεις για τη ψυχολογική και παιδαγωγική υποστήριξη των γονέων

Νοηματοδότηση θετικής σχέσης

- ***«…Και τώρα βλέπω, επειδή κατάλαβαν ότι το σχολείο είναι ο μόνος χώρος όπου μπορούν να βρουν ένα καταφύγιο κάπου σπάσαν αυτά τα εμπόδια, οι φραγμοί το να μιλήσουνε και πλησιάζουν το σχολείο, ενημερώνουν με τον τρόπο τους και το σχολείο βρίσκει τους χορηγούς, τους απαραίτητους»***.

«Καταλήγω στο συμπέρασμα ***ότι πολλοί γονείς, δε θα έλεγα στο σύνολο, βλέπουν το σχολείο σαν αποκούμπι. Ακουμπάν πάνω μας και τα προβλήματά τους και τα οικογενειακά γενικότερα, αλλά και τα οικονομικά.»***

Νοηματοδότηση αρνητικής σχέσης

- *«…διαπιστώνουμε είναι ότι είναι λίγο απαιτητικοί οι γονείς περισσότερο και πιο εύκολα να αρπαχτούν μαζί μας δηλαδή λες και πρέπει να είμαστε εμείς σε αντίπαλο στρατόπεδο, τώρα είναι η άποψη ότι εσείς είσαστε βολεμένοι είσαστε του δημοσίου, είναι η άποψη που επικρατεί…»*

- *«…επειδή ο δημόσιος εκπαιδευτικός στα μάτια πολλών γονέων είναι ένας εκπρόσωπος του κράτους…. δέχεται πολλούς κραδασμούς από αντιδράσεις γονέων»*

- *σε όλα αυτά πρέπει να είσαι έτοιμος ένα σφουγγάρι να απορροφάς, ένας κυματοθραύστης και κάθε φορά πολλά τους φταίνε και πού θα διαμαρτυρηθώ; Ούτε στο Υπουργείο Οικονομικών, ούτε στον Υπουργό, ούτε στην Τράπεζα θα πάω στον δάσκαλο που είναι ανοιχτός και θα ακούσει και αυτός θα τα εισπράξει όλα…»*

Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΣΤΙΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

- *«Το πρώτο και σημαντικότερο όμως για μένα, πέρα από **τα οικονομικά θέματα** είναι **αν υπάρχουν οι συνθήκες οι κατάλληλες στο σπίτι, αν υπάρχει αγάπη και η βάση η σωστή της οικογένειας**, αυτά όλα αντιμετωπίζονται. Δηλαδή δεν είναι η **φτώχεια και η οικονομική δυσπραγία** που μας κάνει να έχουμε πρόβλημα, αλλά **υπάρχουν άλλα που δημιουργούνται πάλι λόγω κρίσης και οικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι γονείς, που έχουν αντίκτυπο στα παιδιά κι έχουμε βίαιες συμπεριφορές, πολλές φορές τα παιδιά ζωγραφίζουνε το μπαμπά θυμωμένο»***

- *Και σήμερα σκεφτόμουνα οι γονείς που δεν ασχολούνται ρε παιδί μου. Ο άλλος μπαμπάς **το στέλνει μια εβδομάδα άλουστο…»***

Δομικός περιορισμός: Αδυναμία γονέων λόγω μορφωτικού, οικονομικού, πολιτισμικού πλαισίου - γλωσσικές και άλλες δυσκολίες μεταναστών γονέων

- *…τυγχάνει να έχω γονείς που δε μιλούν... δεν είναι η μητρική τους γλώσσα η ελληνική, αυτοί δε θα μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά στην επίδοση*

- *Αυτό είναι μία στέρηση, μία πολιτισμική στέρηση και αυτό καταρχήν έχει και αποτέλεσμα να μην μπορούν να ανταπεξέλθουν και στις ανάγκες του σχολείου. Δεν έχουν τις κατάλληλες μορφωτικές εμπειρίες. Αυτό θα επηρεάσει σίγουρα την εκπαίδευσή τους, θα επηρεάσει και τις προσωπικότητές τους, τους καθηλώνει σε αυτό το επίπεδο, αλλά και τους προσδιορίζει και το μέλλον.*

Στόχοι και στρατηγικές

- Υποστήριξη του γονεϊκού ρόλου, συνεργασία με γονείς, υποστήριξη της συμμετοχής τους στο σχολείο

- Υποστήριξη της ακαδημαϊκής επίδοσης:
- εμπλουτισμός εμπειριών, σχεδιασμός εκπαιδευτικών προγραμμάτων, διαφοροποιημένη διδασκαλία, δωρεάν απογευματινές δραστηριότητες, κοινωνικό φροντιστήριο, ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα, μετασχηματισμός της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε ευχάριστη και ενδιαφέρουσα εμπειρία, χρήση νέων τεχνολογιών

Στρατηγικές

- ***«Συμμετέχουμε σε ένα πρόγραμμα*** *ολιστικής ψυχολογικής παρέμβασης του σχολείου που* ***διοργανώνει ο Σείριος****,* ***εκπαιδευτήκαμε εμείς οι δάσκαλοι και θα γίνουν σχολές γονέων*** *εδώ στο σχολείο, ώστε να υπάρχει αυτή* ***η παρέμβαση σε γονέα, μαθητή και δάσκαλο*** *σε θέματα που μπορεί να μας απασχολούν στην καθημερινότητά μας…»*
- *Έχουμε κάνει π.χ. το λεξικό της τάξης σε όλες τις γλώσσες, ώστε να μπουν και οι γονείς πιο ενεργά και να αισθανθούν αποδεκτοί. Βέβαια, βοηθάει. Πάρα πολύ».*
- *«****Ανοιχτές συζητήσεις που κάνουν οι δάσκαλοι με τους γονείς*** *για να προγραμματίσουν το έργο τους, δε μιλάω εκεί που δίνουμε βαθμούς, που έρχονται και παίρνουν τους βαθμούς ή στέλνουνε τον αδερφό ή στέλνουνε το θείο. Αυτά που γίνονται* ***τα απογεύματα και είναι λίγο πιο δικά μας****…*

Στρατηγικές

- *«Έχουμε κάνει **φέτος κοινωνικό φροντιστήριο**, όχι μόνο για τα παιδιά δημοτικού, όχι μόνο του σχολείου μας. …Όπου **παιδιά είτε του σχολείου μας, είτε από άλλα σχολεία, που χρειάζονται δηλαδή extra ενίσχυση διδακτική**, έρχονται το απόγευμα εδώ και **σε συνεργασία με φοιτητές του παιδαγωγικού ή με παλιούς δασκάλους, κάθονται και κάνουν μάθημα,** εκεί που δυσκολεύονται, ώστε να καλύψουν αδυναμίες»*

- *Πρώτα απ΄ όλα οι εκπαιδευτικοί είναι πολύ έμπειροι και προσπαθούν μέσα από διάφορους τρόπους φιλικούς προς το παιδί, **εξατομικευμένης διαφοροποιημένης διδα**σκαλίας να φέρουν το παιδί πιο κοντά σε αυτό που θέλουν να του περάσουν δηλαδή **να μην υπάρχει μια άκαμπτη έτσι διδακτική μεθοδολογία μέσω αποστήθισης** …**Προγράμματα Καινοτόμας Διδασκαλία**ς να τους εμφυσήσουν το ενδιαφέρον **να μην βαριούνται να κάνουν πράγματα δηλαδή που ξεφεύγουν από τα τετριμμένα** έτσι ο λόγος ο βασικός είναι αυτός.»*

Επιπτώσεις των δομικών περιορισμών στη συμπεριφορά των παιδιών

- *Το βλέπεις, το βλέπεις αυτό στην καθημερινότητα του παιδιού, το βλέπεις στον τρόπο που εκφράζεται, το βλέπεις τον τρόπο που λειτουργεί μέσα στην τάξη, το βλέπεις, σίγουρα επηρεάζει, οι συζητήσεις στο σπίτι, το γενικότερο κοινωνικό περιβάλλον, επιδρά αναπόσπαστα δηλαδή είχαμε περιπτώσεις παιδιών που ήδη αρχίσανε να μην παίζουνε με τα υπόλοιπα παιδιά, είτε να μη χαμογελάνε…*

- *Αν πάρουμε το ψυχολογικό μέρος ... Εεεε ... Όταν ένας γονιός δεν είναι καλά μέσα του και ... έχουμε από κρίσεις μελαγχολίας, κατάθλιψης, αυτό έχει αντίκρισμα και στο ίδιο το παιδί. Το βιώνει, το ζει. Μπορεί να έρχεται εδώ και να αναπαράγει και αυτό».*

Στρατηγικές

«***Στη διαπολιτισμική κάνουνε πολλά πράγματα***. *Και προγράμματα τρέχουνε, φέτος* ***τρέξανε ένα πρόγραμμα με μια μη κυβερνητική οργάνωση,*** *Αφροδίτη λέγεται…με* ***διάφορες δράσεις πάνω στην αποδοχή της διαφορετικότητας, σε θέματα που αφορούν στους πρόσφυγες, ήταν πάρα πολύ καλό.***

Άλλα τέτοια προγράμματα υπάρχουν πολλά. Φέτος τρέχουν ***: δύο τάξεις τρέχουν τους υπερασπιστές του κόσμου της γης, δυο τάξεις τρέξαν αυτό που είπαμε με την μη Κυβερνητική****.* ***Έχουμε 2 e-twining, Ευρωπαϊκά. Το ένα είναι με 2 σχολεία, το άλλο με 5 σχολεία. Συνεργασίας….. Έχω ένα Erasmus Plus, για τους εκπαιδευτικούς, μια βδομάδα, στο εξωτερικό….. Εντάξει αυτά είναι για μας το αλάτι»***

… έχω ζητήσει από την ψυχολόγο, όταν δεν έχεις ραντεβού και μέχρι το ωράριο σου, που είναι στις δύο, μπες μέσα στην τάξη να παρακολουθήσεις συμπεριφορές», είναι ένα δεύτερο μάτι που μπορεί κάτι να με βοηθήσει. Ναι, ναι, ναι μπαίνει μέσα στην τάξη… Πάντως με βοηθάει και μόνο το γεγονός, «πες μου τη γνώμη σου, παρατήρησε και πες μου τη γνώμη σου. Είμαι πιο ασφαλής την ώρα που γίνεται.

Στρατηγικές

- *«Έχουμε υιοθετήσει πολλές πρακτικές και για τα διαλλείματα να εκτονώνεται λίγο η κατάσταση, κάναμε **μουσικά διαλείμματα** έξω, κάνουμε **καλλιτεχνικές δράσεις**, τώρα είδατε έξω τα σχοινάκια που παίζουν, έτσι ώστε να εκδηλώνεται λίγο η ένταση…. Τους καθοδηγούμε προς τα εκεί….βγάζουμε **σε πολλές γωνιές κινητές βαλίτσες βιβλιοθήκες**. **Να πηγαίνουν τα παιδιά να ανατρέχουν στα διαλλείματα να διαβάζουν κόμικς, άλλα περιοδικά έτσι ώστε να απασχολούνται**….κάναμε **περιβαλλοντικές ας πούμε δράσεις, έξω στα διαλείμματα**….. **Παραδοσιακά παιχνίδια….**Όλα αυτά στο διάλλειμα».*

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΡΓΟ (1)

ΔΟΜΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	**1. Μείωση ποιότητας λόγω έλλειψης υλικών/εξοπλισμού/στελέχωσης / έγκαιρης έναρξης τάξεων υποδοχής…** **2. Αυξημένο επαγγελματικό άγχος λόγω αλλαγών στην εκπαιδευτική πολιτική (αξιολόγηση εκπαιδευτικών, συγχωνεύσεις, διαθεσιμότητα)** **3. Οικονομικοί λόγοι (περικοπές μισθών, αύξηση φορολογίας** **4. Αυξημένες εκπαιδευτικές υποχρεώσεις σε σχέση και με το διοικητικό έργο**
2. Προσωπικά ζητήματα/ Σχέσεις στο σχολείο	**Ψυχολογική-συναισθηματική κατάσταση εκπαιδευτικών** **Οικογενειακές υποχρεώσεις** **Συγκρούσεις στο σχολείο**

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΓΙΑ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΕ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

ΝΟΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ	ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ
1. Η κρίση ως δημιουργικός παράγοντας στο εκπαιδευτικό έργο	**Ανάληψη πρωτοβουλιών και δράσεων για την αντιστάθμιση των ανισοτήτων και τη βελτίωση των σχέσεων σχολείου-οικογένειας**	**(α) αύξηση της ευαισθητοποίησης τους στις επιπτώσεις της κρίσης στα παιδιά και στις οικογένειες τους,** **(β) των δράσεων τους για την αντιμετώπισή τους,** **(γ) της εργασίας τους προκειμένου να αντισταθμίσουν την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης**
2. Η κρίση ως εμπόδιο στο εκπαιδευτικό έργο	Ανταπόκριση στην εκπαιδευτική καθημερινότητα	**Μείωση ποιότητας λόγω έλλειψης υλικών/εξοπλισμού/στελέχωσης / έγκαιρης έναρξης τάξεων υποδοχής….** **Μείωση ποιότητας λόγω προσωπικών και άλλων προβλημάτων**

- *Έχω ακούσει πολλούς συναδέλφους, δεν είμαι σίγουρη αν τελικά το κάνουνε, αλλά το έχω ακούσει, ότι σιγά να κάτσω εγώ να σκάσω, αφού μου έχουνε κόψει …..δηλαδή είναι οι ίδιοι ματαιωμένοι, ζορισμένοι στην προσωπική τους ζωή, στην οικονομική τους κατάσταση και δεν έρχονται με τα καλύτερα συναισθήματα και με την καλύτερη διάθεση στο σχολείο. Νομίζω ότι είναι λογικό να επηρεάσει.*

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΓΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΝΟΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ	ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ
Οικονομικοί λόγοι	Μείωση επιδοτήσεων **έλλειψη ειδών καθημερινής ανάγκης** **ανάγκη για υλικοτεχνική υποδομή - ανανέωση απαραίτητου εξοπλισμού** στο σχολείο **ανεπάρκειες στην κτηριακή υποδομή**	**συνεργασία** με διάφορους φορείς / οργανώσεις / συλλόγους / Ιδρύματα με δημοτικούς φορείς – όργανα με γονείς / σύλλογο γονέων επικοινωνία - συνεργασία με ιδιώτες αιτήματα / συνεργασία με ιδιώτες αξιοποίηση βοήθειας από φιλανθρωπικές οργανώσεις συνεργασία με άλλους εκπαιδευτικούς / σχολεία για την οργάνωση οικονομικών δράσεων από κοινού
Λειτουργία δομών και υποδομών	**έλλειψη υποδομών για μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες** **υποστελέχωση** **Δυσκολίες στη συνεργασία με το Δήμο** **Γραφειοκρατικές δυσκολίες**	Κατάθεση αιτημάτων Συστηματική επικοινωνία και διεκδίκηση Υπέρβαση γραφειοκρατικών δυσκολιών

Νοηματοδότηση

- Από *το 2000δουλεύουμε εδώ. Άρα, κουζίνα δεν υπήρχε. Χώρος ξεκούρασης δεν υπάρχει. Χώρος να φάνε, να παίξουν ... Είναι ένας χώρος για όλα αυτά. Ένα παιδί, λοιπόν, που το κλείνεις από τις οκτώ μέχρι τις τέσσερις σε ένα χώρο ... Ούτε να έχει ένα χώρο να ξαπλώσει, να κοιμηθεί.*

- *Το κυλικείο έχει σταματήσει, να, άλλη μία επίπτωση είναι το κυλικείο, ένας δείκτης της κατάστασης, το σχολείο έχει 250 παιδιά και θα έπρεπε να συντηρείται το κυλικείο, ψώνιζαν ούτε 60 παιδιά δηλαδή το ¼ ψώνιζε με αποτέλεσμα το κυλικείο να μην μπορεί να επιβιώσει.*

Μία νέα οπτική των αποτελεσμάτων της κρίσης στην εκπαίδευση

- Η κρίση ως:
- διαδικασία επίγνωσης και ευαισθητοποίησης για τα ευρύτερα ζητήματα που επηρεάζουν τη συμπεριφορά και επίδοση των παιδιών – αναγνώριση δομικών περιορισμών
- Αφετηρία πρωτοβουλιών
- Πλαίσιο ενίσχυσης της αλληλεγγύης
- Κίνητρο για την επέκταση του ρόλου του σχολείου ως προς την κοινωνική του διάσταση
- Παράγοντας ενίσχυσης της δημιουργικότητας των εκπαιδευτικών κατά την ανταπόκριση στις νέες συνθήκες - αντίστασης

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΡΙΣΗ
- Αναγνωρίζουν τα δομικά χαρακτηριστικά της κρίσης και έχουν ενεργό ρόλο (ηγούνται σε αλληλέγγυο, κοινωνικό και εκπαιδευτικό επίπεδο / πρωτοβουλίες / επέκταση του ρόλου / νέες πρακτικές
- Έχουν στόχους και στρατηγικές για να τους πετύχουν: αντισταθμιστικές πρακτικές, συνεργασία με φορείς, υποστήριξη οικογένειας και παιδιών
- Έχουν συνεργατικό και ενδυναμωτικό προσανατολισμό: κάνουν συνέργειες με φορείς εντός και εκτός σχολείου, διευρύνουν τις δράσεις τους εκτός σχολείου, ενδυναμώνουν παιδιά και οικογένειες Τα σχολεία αντιστέκονται στις επιπτώσεις της κρίσης – χειραφετικός και πολιτικός ρόλος: Διεκδικούν βοήθεια – έχουν προτάσεις